

VILJELTYJEN KALOJEN HYVINVOINNIN VALVONTA

Ohjeen nimi	Viljeltyjen kalojen hyvinvoinnin valvonta
Vastuuhenkilö	Terhi Jääskeläinen
Hyväksyjä	Jaana Mikkola
Ohjenumero	3436/04.01.00.01/2025/1
Voimaantulopäivä	13.6.2025

Johdanto

Kalanviljelylaitoksilla tehtävien eläinsuojelutarkastusten tarkoituksena on selvittää, täyttyvätkö toiminnalle asetetut eläinten hyvinvointilainsäädännön vähimmäisvaatimukset.

Tuotantoeläiminä viljeltäviä kaloja tarkastettaessa täytetään tätä tarkoitusta varten oleva tarkastuslomaketta (eläinten hyvinvoinnin tarkastus, kalalaitos 3437/04.01.00.02/2025), joka pohjautuu edellä mainittuun lainsäädäntöön. Tähän ohjeeseen on koottu sellaisia eläinten hyvinvointisäädösten kohtia, jotka sisältävät tarkastuslomakkeen kohtiin liittyviä vaatimuksia. Vaatimuksen säädöspohja on kerrottu kappaleiden lopussa.

Lomakkeen eri kohtiin merkitään joko ”kunnossa”, ”laiminlyönti” tai ”ei koske laitosta”. Jokaista vastausta on mahdollista täsmentää antamalla lomakkeelle lisätietoja, esimerkiksi kun laitokselle on annettu neuvoja ”kunnossa” merkityssä asiassa tai miten hyvin kaloja on mahdollista ko. kohtaan liittyen havainnoida. Lisäohjeistusta tarkastuksen suorittamiseen ja hallintopäätöksen tekemiseen löytyy Pikantista. Ohjeet ”[Tarkastuskertomuksen laatiminen eläinten hyvinvointia koskevassa asiassa](#)” ja ”[Hallintopäätöksen tekeminen eläinten hyvinvointia koskevassa asiassa](#)”.

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee viime kädessä tuomioistuin.

Eläinsuojelusäädöksistä käytetään tässä ohjeessa seuraavia lyhennyksiä:

EHL Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023)

VNa 812/2010 Valtioneuvoston asetus viljeltävien kalojen suojelusta (812/2010)

VNa 1165/2023 Valtioneuvoston asetus eläimille tehtävistä toimenpiteistä ja keinollisen lisäämisen menetelmistä (1165/2023)

Lisäksi neuvoston asetus (EY) N:o 1099/2009 eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä, joka koskee kaloja vain hyvin rajoitetusti.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Tulkinnat on ohjeessa esitetty *kursiivilla*. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Ruokaviraston näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

Tämä ohje on voimassa käyttöönottopäivästä 13.6.2025) alkaen seuraavan ohjeen voimaantuloon asti.

Valvonnan maksullisuus

Eläinten hyvinvointivalvonta on lähtökohtaisesti maksutonta. Mikäli tuotantoeläinten hyvinvointivalvonta kuitenkin suoritetaan suunnittelematta toisen valvonta-asetuksen soveltamisalaan kuuluvan valvontakäynnin yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella, voi hyvinvoinninvalvonta olla maksullinen. Esimerkiksi, jos kalanviljelylaitoksen terveysvalvontakäynnillä havaitaan hyvinvointisäädösten laiminlyöntejä ja valvonta laajenee

myös hyvinvointisäädösten valvonnan, on hyvinvoinninvalvonta maksullista (valvonta-asetus (EU) 2017/625¹ art. 79 2)c. Uusintatarkastus, jossa tarkastetaan korjaukset edellisellä valvontakäynnillä havaittuihin laiminlyönteihin, on tuotantoeläinten kohdalla aina maksullinen.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläintenterveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta (virallista valvontaa koskeva asetus)

Tarkastettavat kohdat

1 Pitopaikan yleiset vaatimukset

1.1 Pitopaikka soveltuu kalojen pitoon

Pitopaikan rakennukset, rakenteet, laitteet ja materiaalit ovat hyvässä kunnossa. Pitopaikan lämpötilan, vedenlaadun ja muiden ympäristöolosuhteiden on oltava siellä pidettävälle eläimelle sopivia. Eläimen pitopaikan on oltava riittävän tilava. Pitopaikan on oltava sellainen, että kalojen tarkkailu ja hoito voidaan järjestää asianmukaisella tavalla. EHL 34 §, 35 §, 37 §; VNa 812/2010 3 §

1.2 Pitopaikka on kaloille turvallinen

Eläimen pitopaikan on oltava materiaaleiltaan, rakenteiltaan ja muilta ominaisuuksiltaan sellainen, että eläimen vahingoittumisen ja sairastumisen vaara, karkaamisvaara ja pitopaikan palovaara on mahdollisimman vähäinen. Pitopaikassa havaitut eläinten hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi tai, jos se ei ole mahdollista, ryhdyttävä muihin tarpeellisiin toimiin eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi vikojen korjaamiseen saakka. Kalojen pitopaikassa ei saa olla teräviä kulmia tai ulokkeita eikä materiaaleja, jotka voivat vahingoittaa kaloja. EHL 34 §, 36 §; VNa 812/2010 3 §

1.3 Kalojen karkaamisvaara ja luonnonvaraisista eläimistä aiheutuva vaara on vähäinen

Pitopaikan on oltava sellainen, että kalojen karkaaminen on mahdollisimman vähäistä ja luonnonvaraisista kaloista tai petoeläimistä aiheutuva vaara on mahdollisimman pieni. ESL 4 §; ESA 1 §; VNa 812/2010 3 §

- *Petoeläimistä esim. linnuista kaloille aiheutuvan vaaran minimoimiseksi kalankasvatustilastoilta voidaan tarvittaessa edellyttää mm. kasvatustilakkojen kattamista verkoilla ja verkkojen kunnossa pitämistä.*
- *Jos verkkoihin jää kiinni tai niiden alle jää jumiin luonnonvaraisia eläimiä, tulee eläimiä auttaa. EHL 7§: Sairasta, vahingoittunutta tai muutoin avuttomassa tilassa olevaa luonnonvaraista eläintä on autettava. Jos eläin on sellaisessa tilassa, että sen hengissä pitäminen olisi ilmeisen julmaa sitä kohtaan, eläin on lopetettava tai on huolehdittava siitä, että se lopetetaan.*

1.4 Pitopaikan ja laitteiden puhtaudesta ja desinfioinnista huolehditaan riittävästi

Pitopaikka on pidettävä riittävän puhtaana, jotta eläimen hyvinvointi ei vaarannu. Pitopaikka on voitava tyhjentää, puhdistaa ja desinfioida asianmukaisesti. Kalojen pitopaikka on puhdistettava säännöllisesti ja se on voitava tyhjentää, puhdistaa ja desinfioida asianmukaisesti. Kuolleet tai kuolemaisillaan olevat kalat ja jätteet on voitava poistaa pitopaikasta asianmukaisesti. EHL 33 §, 36 §; VNa 812/2010 3 §, 8 §

- *Pinnalla olevat kuolleet kalat ja jätteet poistetaan vedestä tarkastuksen yhteydessä*

2 Laitteet ja välineet

2.1 Käytettävät laitteet ja välineet ovat kaloille turvallisia

Eläinten hoitoon ja käsittelyyn tarkoitettujen välineiden, laitteiden ja aineiden tulee olla tarkoitukseensa sopivia, eivätkä ne saa aiheuttaa eläimelle tarpeetonta kipua, kärsimystä tai vahingon vaaraa. Kalojen lajitteluun, pyydystämiseen, siirtämiseen ja muuhun käsittelyyn käytettävien laitteiden on oltava sellaisia, että ne eivät vahingoita kaloja. Laitteet on tarkastettava ja huollettava riittävän usein. EHL 17 §, 31§; VNa 812/2010 4 §, 11 §

- *Välineillä tarkoitetaan esimerkiksi haaveja, kouruja ja putkia*

2.2 Laiteet tarkastetaan päivittäin ja niissä on hälytysjärjestelmä

Ammattimaisesti tai muutoin laajassa mitassa eläimiä pitävän on varauduttava tulipaloihin, sähkökatkoksiin ja muihin vastaaviin eläinten hyvinvointia uhkaaviin häiriötilanteisiin. Jos kalojen hyvinvointi ja terveys ovat riippuvaisia automaattisesta tai muusta mekaanisesta laitteesta, laitteen toimivuus on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Laitteessa on oltava hälytysjärjestelmä toimintahäiriöiden varalta. EHL 31 §; VNa 812/2010 4 §

- *Päivittäistä tarkastusta ei tarvitse tehdä sellaisille laitteille, jotka eivät ole käytössä, esim. ruokintalaitteet jääpeitteen aikana*

2.3 Kiertovesijärjestelmän happipitoisuuden hälytysjärjestelmä

Kiertovesijärjestelmässä on oltava happipitoisuuden mittaukseen perustuva hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen happipitoisuuden laskiessa liian alhaiseksi. EHL 33 §, 35 §; VNa 812/2010 4 §

2.4 Ruokintalaitteet eivät tarpeettomasti heikennä veden laatua

Kalojen ruokintalaitteiden on oltava sellaisia, että ne eivät tarpeettomasti heikennä veden laatua. EHL 17 §; VNa 812/2010 4 §

2.5 Ruokintalaitteen jakaman rehun määrää seurataan

Ruokintalaitteiden jakaman rehun määrää ja ruokinnan onnistumista on seurattava. EHL 35 §; VNa 812/2010 4 §, 9 §

3 Veden laatu

3.1 Veden laadun tarkastaminen

Pitopaikan veden laatu on tarkastettava riittävän usein. Vedestä mitataan vähintään happipitoisuus, lämpötila ja happamuus. EHL 35 §; VNa 812/2010 5 §

- *Velvoite veden laadun tarkkailusta ja arvojen mittaamisesta on tuottajalla*
- *Riittävän mittaustiheyden esimerkit:*

VEDEN LAATU	Kuvaus
Happi	<i>Kiertovesilaitoksissa happitasoja tulisi seurata jatkuvasti. Muissa pitopaikoissa happitasoa olisi seurattava tiiviisti, jos kalatiheys on suuri ja/tai vesi on lämmintä.</i>
Lämpötila	<i>Pitopaikoissa, joissa veden takaisinkiertoaste on suuri, lämpötilaa olisi seurattava jatkuvasti. Pitopaikoissa, joissa veden lämpötilan kohoaminen on todennäköistä, olisi lämpötilaa seurattava tiiviisti.</i>
pH	<i>pH:ta tulisi seurata asianmukaisin väliajoin ja sellaisissa pitopaikoissa, joissa veden takaisinkiertoaste on suuri, jatkuvasti.</i>

muokattu lähteestä: Eläinten hyvinvointia käsittelevän EU:n foorumin kaloja koskeva oma-aloitteinen työryhmä: Veden laatua ja kalojen käsittelyä koskevat ohjeet viljeltyjen selkärankaisten kalojen hyvinvoinnin edistämiseksi.

3.2 Kalojen eritteiden ja aineenvaihduntatuotteiden määrä vedessä ei ole liian korkea

Veden virtausta ja veden vaihtumista säätelemällä on varmistettava, että kalojen eritteiden ja aineenvaihduntatuotteiden määrät vedessä eivät nouse haitallisen korkeiksi. EHL 35 §; VNa 812/2010 5 §

- *Ammoniakin kokonaispitoisuutta tulisi seurata erityisen tarkkaan pitopaikoissa, joissa veden vaihtuvuus on vähäistä, tai joissa veden kierrätys on intensiivistä, sekä aikana ja sen jälkeen.*

4 Hyvinvoinnista huolehtiminen

4.1 Eläinten hoitajan pätevyys

Eläimen pitäjällä ja muulla hoitajalla on oltava riittävä osaaminen eläimen asianmukaiseksi hoitamiseksi. Ammattimaisesti tai muutoin laajassa mitassa eläimiä pitävällä on oltava soveltuva koulutus tai muilla keinoin saavutettu riittävä pätevyys tehtäviensä hoitamiseen. Eläinten pitäjän on huolehdittava, että eläimiä on hoitamassa riittävä määrä päteviä eläinten hoitajia. Eläinten pitäjän on annettava ohjeita ja opastusta palveluksessaan oleville eläinten hoitoon ja käsittelyyn osallistuville henkilöille eläinten asianmukaisesta hoitamisesta. EHL 30 §

- *”Pätevällä” tarkoitetaan tässä henkilökuntaa, joka osaa hoitaa eläimet asianmukaisesti (tiedot ja taidot).*
- *Osaamisella tarkoitetaan eläinten hoidon kannalta oleellista teoreettista tietoa pidettävän eläinlajin käyttäytymisestä ja hoidon vaatimuksista sekä käytännön taitoja eläimen käsittelystä ja hoidosta. Henkilön osaamiselle asetettavat vaatimukset ovat riippuvaisia henkilön tehtävistä.*
- *Mikäli eläinten hoito ei vaikuta asianmukaiselta, voitaisiin kiinnittää huomiota ihmisen hoidettavana olevaan eläinmäärään. Tällöin voitaisiin esimerkiksi tiedustella päivittäiseen eläinten hoitoon kuluvaa aikaa.*

4.2 Kalat tarkastetaan riittävän usein

Hoidossa olevan eläimen yleisestä hyvinvoinnista sekä puhtaudesta ja muusta sen tarvitsemasta keuhkohoidosta on huolehdittava. Eläimen hoidossa on huolehdittava myös asianmukaisista toimista sairauksien ja eläinten vahingoittumisen ennalta ehkäisemiseksi.

Kalojen pitopaikka ja hyvinvointi on tarkastettava vähintään kerran päivässä, ellei se ole mahdotonta vaikeiden sääolojen, jääpeitteen tai käytettävän kasvatustieteen vuoksi. EHL 22§; VNa 812/2010 6 §, 7 §

- *Kasvatustieteen menetelmä, jossa päivittäin tehtyä tarkastusta ei ole mahdollista suorittaa on esimerkiksi avomerikasvatus.*
- *Avomerenä pidetään aluetta, joka sijaitsee kaukana saarista ja mantereesta*
- *Avomerelläkin eläimet on aina tarkastettava useamman kerran viikossa tapauskohtaista harkintaa käyttäen*

4.3 Sairaista ja vahingoittuneista kaloista huolehditaan asianmukaisesti

Hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta eikä hylätä. Eläimen sairastuessa tai vahingoittuessa sille on viipymättä annettava tai hankittava asianmukaista hoitoa ja sille on annettava riittävä mahdollisuus lepoon. Eläin on lopetettava, jos sairauden tai vamman laatu sitä edellyttää. EHL 6 §, 23 §; VNa 6 §

- *Kalojen kunnon tarkastamiseen voidaan mahdollisuuksien mukaan käyttää laitoksella käytössä olevia kalojen tarkkailuun käytettäviä kameroita*

4.4 Kalojen hoito ja käsittely on asianmukaista

Eläintä ei saa käsitellä kovakouraisesti tai muuten sillä tavalla, että sille aiheutetaan tarpeetonta kipua tai kärsimystä. Kalojen käsittelyä on vältettävä. Jos käsittely on välttämätöntä, kaloja on käsiteltävä siten, että ne rasittuvat mahdollisimman vähän. EHL 12 §, 13 §; VNa 812/2010 10 §, 11 §, 12 §, 13 §

4.5 Kipua aiheuttavat toimenpiteet tehdään asianmukaisesti

Leikkaus tai muu kipua tai kärsimystä aiheuttava toimenpide saadaan tehdä eläimelle vain, jos se on eläimen hyvinvoinnin kannalta perusteltua. Kalat on merkitty sallituilla menetelmillä ja tarvittaessa anestesiassa. Kalanviljelylaitoksessa pidettävien kalojen mädin ja maidin lypsäminen on tehtävä anestesiassa. Toimenpiteet suoritettavalla henkilöllä on riittävä osaaminen toimenpiteen suorittamiseksi. EHL 15 §, 16 §; VNa 1165/2023 2 §, 3§, 6§

4.6 Kalojen kasvatustiheys on sopiva

Kalojen kasvatustiheys ei saa olla niin suuri, että se vaarantaa kalojen hyvinvoinnin ja terveyden. EHL 6 §; VNa 812/2010 7 §

4.7 Kalat saavat riittävästi sopivaa rehua

Kaloille on annettava riittävästi hyvälaatuista ravintoainekoostumuksestaan niille sopivaa rehua. EHL 21 §; VNa 812/2010 9 §

4.8 Kaloilla ei esiinny häiriökäyttäytymistä

Stressin, aggressiivisen käyttäytymisen ja kannibalismin esiintyminen on pyrittävä estämään. EHL 20 §; VNa 812/2010 7 §

- *Havainnoidaan kaloista ja keskustelemalla eläintenpitäjän kanssa ehkäisevistä toimenpiteistä*

4.9 Lääkinnällisestä hoidosta pidetään kirjaa

Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinällisestä hoidosta. Kirjanpitoa elintarviketuotantoa varten pidettävien tuotantoeläinten lääkinällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. EHL 32 §

- *Kirjanpitoa edellytetään kaikesta lääkityksestä, myös ennaltaehkäisevästä lääkinällisestä hoidosta, jollaiseksi katsotaan esimerkiksi matolääkitys ja rokotukset.*
- *Kirjanpidosta olisi lääkityksen osalta käytävä ilmi ainakin eläimen tai eläinryhmän tunnistustiedot, lääkityksen syy, lääkityksen antopäivämäärä sekä lääkkeen nimi ja määrä.*
- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa, mutta sen on oltava valvontaviranomaisen tarkastettavissa. Kirjanpito voi myös olla osa tilalla noudatettavaa laatu- tai muuta järjestelmää.*
- *Jos tilalla ei ole ollut tarvetta lääkittää eläimiä lainkaan, merkitään "kunnossa"*

4.10 Kuolleiden kalojen lukumäärästä pidetään kirjaa

Tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tilalla kuolleiden tuotantoeläinten lukumäärästä. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä. EHL 32 §

- *Kirjanpito voi olla kirjallisessa tai sähköisessä muodossa*
- *Eläintunnistuslainsäädäntö asettaa kirjaamisen määräajaksi kolme vuorokautta*

4.11 Kalojen tainnutus ja lopetus on asianmukaista

Eläin on lopetettava, jos sairauden tai vamman laatu sitä edellyttää. Eläimiä tulee varjella vältettävissä olevalta kivulta, tuskalta ja kärsimykseltä lopetuksen ja siihen liittyvien toimien aikana. Eläin on lopetettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti sen lopetukseen soveltuvalla menetelmällä ja tekniikalla. Eläin on tainnutettava, jos lopettamiseen käytetään menetelmää, joka ei johda välittömästi eläimen kuolemaan. Tainnutusmenetelmän on oltava sellainen, että eläimen tajuttomuus säilyy sen kuolemaan saakka. Eläimen saa lopettaa vain

se, jolla on riittävät tiedot kyseisen eläinlajin lopetusmenetelmästä ja lopetustekniikasta sekä riittävä taito toimenpiteen suorittamiseksi. Eläimen lopettavan henkilön on varmistettava, että eläin on kuollut ennen kuin sen hävittämiseen tai muihin toimenpiteisiin ryhdytään. EHL 64 §; (EY) N:o 1099/2009 art. 3 (1)

- *Sopivia tainnutusmenetelmiä kaloilla ovat isku päähän, sähkötainnutus, CO₂ – tainnutus.*
- *Yksittäisten kalojen lopetuksessa kala tulee ensin tainnuttaa ja sen jälkeen verestää*

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tämä asiakirja on laadittu ja allekirjoitettu sähköisesti.
Dokumentet har satts upp och undertecknats elektroniskt.
This document has been digitally prepared and signed.

Ruokavirasto

PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO

Puh. 029 530 0400 (vaihde)

ruokavirasto.fi

Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket

PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET

Tfn 029 530 0400 (växel)

livsmedelsverket.fi

FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority

P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND

Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)

foodauthority.fi

Business ID: 2911686-7